

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (8 5) 239 6170 / 239 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

**Analitinė apžvalga
26/01**

2026-01-05

Komercinių akademinio sukčiavimo paslaugų teisinis reguliavimas kai kuriose Europos valstybėse

Šiame darbe apžvelgiamas komercinio akademinio sukčiavimo teisinis reguliavimas skirtingose Europos valstybėse. Komercinio akademinio sukčiavimo (angl. Commercial contract cheating)¹ sąvoka nusakoma praktika, kurios metu akademinio rašytinio ar kitokio tipo turinio darbo atlikimas perduodamas trečiajam, su mokslo įstaiga dažniausiai nesusijusiai šaliai už tam tikrą finansinį užmokestį. Atkreiptinas dėmesys, kad originalioje anglų k. sąvokoje Commercial contract cheating nevartojamas žodis „akademinio“, jį šiame darbe pridedame norėdami pabrėžti tokio tipo darbų naudojimo praktiką akademiniame aplinkoje. Pastebėtina, kad tokios komercinės paslaugos anglakalbėje literatūroje dar gali būti apibūdinamos kaip esė malūnai (angl. Essay mills) arba šešėlinis rašymas (angl. Ghostwriting), taip vaizdingiau iliustruojant tokio tipo darbo pobūdį ir jo atlikimo specifiką. Verta paminėti, kad komercinis akademinis sukčiavimas, kuomet akademiniai darbai yra perkami, potencialiai pažeidžia akademinio sąžiningumo principą bei daro žalą autorinėms teisėms. Ypač didelė rizika egzistuoja aukštosiose mokyklose, tarp tarptautinių studentų ar kalbos barjerus turinčių studentų. Komercinis sukčiavimas silpnina mokymosi procesą, pažeidžia vertinimo tikslumą, blogina santykius su dėstytojais. Pažymėtina, jog nors komercinis sukčiavimas ypač išpopuliarėjo atsiradus platesnėms nuotolinio mokymosi bei dirbtinio intelekto įrankių galimybėms, Europoje nėra vieningo požiūrio į problemos sprendimą.

Atlikta analizė² atskleidžia kelis skirtingus nacionalinius reguliavimo modelius. Kai kurios valstybės (pavyzdžiui, Austrija ir Jungtinė Karalystė) yra pasirinkusios aiškaus teisinio draudimo modelį, kuriuo komercinių akademinio sukčiavimo paslaugų teikimas kriminalizuojamas arba prilyginamas administraciniam pažeidimui, nustatant atsakomybę pirmiausia paslaugų teikėjams ir ribojant tokių paslaugų reklamą. Kitos šalys (pavyzdžiui, Juodkalnija ir Liuksemburgas) akademinio darbų pirkimą ir rengimą kito asmens vardu įtvirtina nacionalinių įstatymų lygmeniu kaip akademinio sąžiningumo pažeidimą, akcentuodamos drausminę atsakomybę akademiniai bendruomenei ir galimybę panaikinti studijų rezultatus ar akademinis laipsnius. Tuo tarpu dalyje valstybių (pavyzdžiui, Nyderlanduose, Suomijoje, Švedijoje ir Vokietijoje) komercinis akademinio darbų rengimas savaime nėra draudžiamas, o atsakomybė už tokio pobūdžio paslaugų naudojimą perkeliama paslaugų gavėjui – studentui ar tyrėjui – taikant aukštųjų mokyklų vidaus taisykles, etikos kodeksus ir drausmines procedūras.

¹ Lancaster Thomas, Clarke Robert. Contract cheating: The outsourcing of assessed student work. *Handbook of academic integrity*, 2016, p. 639–654.

² Šiame darbe renkant ir sisteminant informaciją naudoti dirbtinio intelekto įrankiai ChatGPT ir NotebookLM.

Austrija

2021 m. Austrijoje įtvirtinta įstatymo prieš rašymą kito asmens vardu (angl. *ghostwriting*) nuostata, kuri įtraukta kaip 2002 m. Federalinio įstatymo dėl universitetų organizavimo ir studijų (vok. *Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien*, sutr. – *Universitätsgesetz 2002* – UG) 116a straipsnio pakeitimas³. Šis įstatymas draudžia kurti ar padaryti kitiems prieinamus darbus, jei teikėjas žino arba gali numanyti, kad šis darbas visas arba jo dalis vėliau bus panaudotas kaip seminaro, egzamino arba baigiamosios tezės (bakalauro ar magistro darbas, disertacija, mokslinis ar meninis darbas), teigiant, kad šis darbas buvo atliktas savarankiškai⁴.

Rašymas kito asmens vardu klasifikuojamas kaip administracinis pažeidimas (*Verwaltungsübertretung*), o ne baudžiamasis nusižengimas⁵. Kiekvienas, kuris viešai siūlo kitam asmeniui parengti tokio pobūdžio darbą arba jį padaryti prieinamą kitam asmeniui, nesvarbu, ar už atlygį, ar nemokamai, yra baudžiamas bauda iki 25 000 eurų⁶. Jeigu pažeidėjas veikia siekdamas gauti reguliarias pajamas, pakartotinai vykdydamas tokius veiksmus, jis baudžiamas bauda iki 60 000 eurų. Pakartotinio pažeidimo atveju gali būti skirta laisvės atėmimo bausmė iki keturių savaičių. Pažeidėjo gautas atlygis ar kita nauda konfiskuojama. Jei atlygis ar nauda nėra fizinis objektas arba jei Pažeidėjas nebeturi atlygio ar naudos, jis baudžiamas papildoma pinigine bauda, atitinkančia atlygio ar naudos vertę⁷.

Pastebėtina, kad nustatant pažeidimą, išlaidų darbui dydis taip pat vaidina netiesioginį vaidmenį. Kaip nurodyta Austrijos teisės aktuose, pažeidimo faktas gali būti pagrįstas „remiantis aplinkybėmis daryti prielaidą“, kad darbas bus pateiktas, jei studentas už jį moka didelę sumą. Jei suma yra nedidelė, nes darbo atlikimas yra visiškai automatizuotas, atrodo tikėtina, kad šis darbas atliktas tik mokslinių tyrimų, informacijos ar žinių rinkimo tikslais⁸. Nemokama pagalba, kuri nepažeidžia parengto darbo intelektualinio ir profesinio savarankiškumo, nėra baudžiama⁹.

Pažeidimų, kai rašoma kito asmens vardu, priežiūrą ir persekiojimą atlieka vietos administracinės institucijos (*Bezirksverwaltungsbehörde*¹⁰). Neteisėtų paslaugų teikėjai dažnai nustatomi pagal jų matomumą *Google* paieškos rezultatuose, tačiau toks identifikavimo būdas nėra veiksmingas, nes daugelis neteisėtas paslaugas siūlančių įmonių vis dar randamos internetinės paieškos rezultatuose¹¹. Austrijos teisės aktuose šiuo metu nėra numatytas specialus biudžetas ar mechanizmas didelio masto interneto blokavimui. Siekdamas išvengti tapatybės nustatymo, kai kurios darbus kito asmens vardu rašančios įmonės pradėjo atsisakyti klientų, turinčių Austrijos elektroninio pašto adresus¹². Kai paslauga nėra tiesiogiai pavadinta, pažeidėjai identifikuojami remiantis žinių poreikio kriterijumi. Įstatymas leidžia valdžios institucijoms daryti prielaidą apie paslaugų teikėjo ketinimus remiantis sandorio aplinkybėmis, pavyzdžiui, mokesčio už užduotį, kuri

³ *Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien (Universitätsgesetz 2002 – UG)*, BGBl. I Nr. 120/2002: https://ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_2002_1_120/ERV_2002_1_120.html; pakeitimą žr. čia: *Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien (Universitätsgesetz 2002 – UG)*, BGBl. I Nr. 93/2021: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2021_I_93/BGBLA_2021_I_93.html. Taip pat žr.: Anders, T. *Schlupfloch für Ghostwriter: Faßmann will trotz Warnungen nichts ändern*. DerStandard, 2021-03-23: <https://www.derstandard.at/story/2000125235403/schlupfloch-fuer-ghostwriter-fassmann-will-trotz-warnungen-nichts-aendern>; Kravjar, J. *Contract cheating – a problem that probably won't cool down anytime soon*. 2023-01-19: <https://academicintegrity.eu/victims/contract-cheating-a-problem-that-probably-wont-cool-down-anytime-soon/>

⁴ *Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien (Universitätsgesetz 2002 – UG)*, BGBl. I Nr. 93/2021, 116a straipsnio 1 punktas.

⁵ Gaumann, N.; Veale, M. AI providers as criminal essay mills? Large language models meet contract cheating law. *Information & Communications Technology Law*, 2024, 33(3), p. 281: <https://doi.org/10.1080/13600834.2024.2352692>

⁶ *Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien (Universitätsgesetz 2002 – UG)*, BGBl. I Nr. 93/2021, 116a straipsnio 1 punktas.

⁷ *Ten pat*, 116a straipsnio 3-5 punktai.

⁸ *Ten pat*, 303 straipsnis.

⁹ *Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien (Universitätsgesetz 2002 – UG)*, BGBl. I Nr. 93/2021, 116a straipsnio 2 punktas.

¹⁰ *Ten pat*, 116a straipsnio 7 punktas.

¹¹ Gaumann; Veale, 2024, p. 281.

¹² *Ten pat*, p. 297.

paprastai būtų atlikta asmeniškai, sumokėjimu. Pavyzdžiui, didelė kaina už „automatizuotą“ esė gali rodyti, kad ji skirta neteisėtai būti pateikta kaip akademinis darbas, o ne paprastas tyrimas¹³.

Paminėtina, kad teisinės nuostatos dėl rašymo kito asmens vardu netaikomos neuniversitetinėms įstaigoms, taip pat ir taikomųjų mokslų universitetams (*Fachhochschulen*), privatiems universitetams ir mokytojų rengimo kolegijoms. Jos taikomos tik tradiciniams universitetams¹⁴.

Ispanija

Atlikus šalies teisinės bazės analizę, pasakytina, kad Ispanijoje nėra specialaus nacionalinio įstatymo, kuris tiesiogiai ir išimtinai draustų komercinį akademinį sukčiavimą. Vis dėlto egzistuoja kiti teisiniai reguliavimo mechanizmai, kurie gali būti taikomi tam tikriems komercinio sukčiavimo ir akademinio nesąžiningumo atvejams. Paminėtina ir tai, kad šalies universitetai taip pat turi savo vidaus politiką ir drausmines taisykles, apibrėžiančias sąžiningą akademinį elgesį. Pastebėtina, kad komerciniu pagrindu Ispanijoje veikiančios komercinio akademinio sukčiavimo paslaugos taip pat patenka į bendrųjų įstatymų dėl nesąžiningos konkurencijos, vartotojų apsaugos ir reklamos (pavyzdžiui, Bendrasis reklamos įstatymas¹⁵ ir Nesąžiningos konkurencijos įstatymas¹⁶) bei skaitmeninių paslaugų teisės aktų (Informacinės visuomenės paslaugų ir elektroninės prekybos įstatymas¹⁷) taikymo sritį. Šie įstatymai nekriminalizuoja vadinamojo *ghostwriting*, tačiau reguliuoja, kaip tokios paslaugos gali būti reklamuojamos, siūlomos ir teisėtai vykdomos.

Aptariant įstatymus, kurie turi sąsajas su komerciniu akademinio sukčiavimu, paminėtinas Intelektinės nuosavybės įstatymas¹⁸, saugantis originalius literatūros, meno ir mokslo kūrinius (paprastai į tai įeina akademiniai rašiniai, baigiamieji darbai, ataskaitos ir pan.). Tai reiškia, kad neleistinas kito asmens darbo kopijavimas, atkūrimas, platinimas ar naudojimas gali būti laikomas intelektinės nuosavybės teisių pažeidimu.

Pastebėtina, kad Ispanijos baudžiamasis kodeksas¹⁹ kriminalizuoja tam tikrus neteisėtus autorių teisių saugomų kūrinių atgaminimo ar plagijavimo veiksmus, kai jie atliekami siekiant pelno arba padarant žalą teisių turėtojų. Šis teisinis reguliavimas galėtų būti taikomas, jei užsakyto turinio kūrėjas ar platforma platintų akademinis darbus neturėdami reikiamų teisių ir iš to gautų ekonominę naudą.

Ispanijos universitetų studentų statutas²⁰, nustatantis studentų teises ir pareigas, numato ir pareigą susilaikyti nuo apgaulingų veiksmų vertinimuose ir akademinuose darbuose. Universitetai remiasi šiuo statutu kaip teisiniu pagrindu taikyti vidines drausmines priemones, pavyzdžiui, neįskaityti kurso ar skirti oficialias nuobaudas.

Universitetų bendruomenių įstatymas²¹ plagijavimą ir akademinį sukčiavimą baigiamuosiuose darbuose (bakalauro, magistro ir doktorantūros darbuose) apibrėžia kaip labai sunkius pažeidimus. Jis leidžia taikyti sankcijas, įskaitant pašalinimą iš universiteto nuo dviejų

¹³ *Ten pat*, p. 303.

¹⁴ *Ten pat*, p. 281.

¹⁵ *Ley 34/1988, de 11 de noviembre, General de Publicidad*: <https://www.boe.es/eli/es/l/1988/11/11/34/con/>

¹⁶ *Ley 3/1991, de 10 de enero, de Competencia Desleal*: <https://www.boe.es/eli/es/l/1991/01/10/3/con/>

¹⁷ *Ley 34/2002, de 11 de julio, de servicios de la sociedad de la información y de comercio electrónico*: <https://cido.diba.cat/legislacio/249186/ley-342002-de-11-de-julio-de-servicios-de-la-sociedad-de-la-informacion-y-de-comercio-el-electronico-jefatura-del-estado>

¹⁸ *Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia*: <https://www.boe.es/eli/es/rdlg/1996/04/12/1/con/>

¹⁹ *El Código Penal*: <https://www.boe.es/buscar/pdf/2015/BOE-A-2015-3439-consolidado.pdf>

²⁰ *Real Decreto 1791/2010, de 30 de diciembre, por el que se aprueba el Estatuto del Estudiante Universitario*: <https://cido.diba.cat/legislacio/1405186/real-decreto-17912010-de-30-de-diciembre-por-el-que-se-aprueba-el-estatuto-del-estudiante-universitario>

²¹ *Ley 3/2022, de 24 de febrero, de convivencia universitaria*: <https://www.icab.cat/es/actualidad/noticias/noticia/Ley-3-2022-de-24-de-febrero-de-convivencia-universitaria/>

mėnesių iki trejų metų. Šis įstatymas suteikia aiškų drausminį ir teisinį pagrindą sankcionuoti sutartinį sukčiavimą instituciniu lygmeniu.

Kaip ir kitų šalių atvejais, Ispanijos aukštosios mokyklos turi patvirtintas vidaus taisykles ir elgesio kodeksus. Juose akademinis nesąžiningumas, įskaitant sutartinį sukčiavimą, taip vadinamąjį *ghostwriting* ar akademinio darbo perdavimą trečiosioms šalims, apibrėžiamas kaip draudžiamas elgesys, o taip pat nustatomos galimos nuobaudos, tokios kaip studijų sustabdymas, kreditų praradimas ar pašalinimas. Pastebėtina, kad šios taisyklės nėra nacionaliniai įstatymai, o pačių universitetų taikomi administraciniai teisės aktai. Pateikiame trijų Ispanijos universitetų vidaus taisyklių ištrauką, parodančią, kaip konkreti aukštoji mokykla traktuoja komercinį akademinį sukčiavimą.

Antai Alicante universiteto akademinėse sąžiningumo gairėse²² plagijavimo sąvoka aiškiai apima „pirkti darbą iš kito asmens ir pateikti jį kaip savo“, ir tokį elgesį traktuoja kaip akademinio nesąžiningumo formą. Madrido Complutense universiteto²³ akademinio sąžiningumo taisyklėse plagijavimas apibrėžiamas kaip „kito asmens darbo pateikimas kaip savo“. Madrido Carlos III universiteto (UC3M)²⁴ akademinio sąžiningumo kodeksas baigiamiesiems darbams ir akademiniams darbams apibrėžia plagijavimą ir akademinį sukčiavimą kaip „kito asmens žodžių ar idėjų naudojimą be nurodymo“ ir nustato jų aptikimo priemones (pavyzdžiui, *Turnitin*) bei sankcijas. Pastebėtina, kad nors taisyklėse didžiausias dėmesys skiriamas plagijavimui, tai apima ir darbų atlikimą kitam asmeniui arba pateikimą teksto, kurio pats nesukūrė.

Jungtinė Karalystė

Anglijoje ir Velse²⁵ akademinio darbų už užmokestį rašymo paslaugų teikimas ir reklama buvo kriminalizuoti pagal 2022 m. Įgūdžių ir po 16 metų tęsiamą švietimo įstatymą (2022 m.) (angl. *Skills and Post-16 Education Act 2022*)²⁶. Atsakomybė tenka ne studentams, o komercinės paslaugas teikiančioms įmonėms – už visą arba dalies studijų darbo atlikimą taip, kad jo nebūtų galima laikyti studento darbu. Jurisdikcijos apimtis yra šiek tiek neaiški dėl švietimo, tačiau ne dėl baudžiamosios teisės decentralizacijos – įstatyme minimi nusikaltimai gali būti padaryti Anglijoje arba Velse, bet tik susiję su Anglijos institucijų studentais. Minėtos nuostatos iš pradžių nebuvo įtrauktos į Įgūdžių ir po 16 metų tęsiamą švietimo įstatymą, o buvo pridėtos po įstatymo projekto svarstymo Lordų rūmuose kaip kompromisas, kai panaši problema buvo iškelta lordo Storey pateiktame įstatymo projekte ir po Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūros (*The Quality Assurance Agency for Higher Education*, QAA) kampanijos²⁷.

Akademinio sukčiavimo paslauga – tai paslauga, kurią suteikiant už studentą atliekama visa užduotis arba jos dalis, kai tokiu būdu atlikta užduotis negali būti pagrįstai laikoma paties studento individualiai atlikta užduotimi²⁸. Akademinio sukčiavimo paslaugos apima medžiagos, susijusios su užduotimi, teikimą studentams, kai ta medžiaga gali būti naudojama užduoties daliai ar visai užduočiai atlikti²⁹. Kad paslauga būtų neteisėta, užsakovui teikiama parengta medžiaga turi būti susijusi su užduotimi arba neturi būti anksčiau viešai skelbta³⁰. Tokios nuostatos reikėjo siekiant

²² *Universidad de Alicante: normas de convivencia de la universidad de Alicante:*

<https://www.boua.ua.es/es/acuerdo/35841>

²³ *Universidad Complutense Madrid:* <https://www.ucm.es/english/regulations>

²⁴ *Universidad Carlos III de Madrid:* <https://www.uc3m.es/bachelor-degree/practical-information/academic-normative>

²⁵ Nors Škotijos vyriausybė svarstė panašias priemones, siekdama užkirsti kelią neteisėtų paslaugų teikimui, 2022 m. įstatymas šiuo metu taikomas tik veikoms, susijusioms su Anglijos aukštojo mokslo įstaigų studentais.

²⁶ *Skills and Post-16 Education Act 2022*, 4 dalies 1 skyriaus 27 ir 28 straipsniai:

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2022/21/enacted>

²⁷ QAA welcomes ban on essay mills in England, 2022-04-28: <https://www.qaa.ac.uk/news-events/news/qaa-welcomes-ban-on-essay-mills-in-england>; cituojama pagal: Gaumann; Veale, 2024, p. 281-282.

²⁸ *Skills and Post-16 Education Act 2022*, 4 dalies 1 skyriaus 26 straipsnio 2 punktas.

²⁹ *Ten pat*, 4 dalies 1 skyriaus 26 straipsnio 3(a) punktas.

³⁰ *Ten pat*, 4 dalies 1 skyriaus 26 straipsnio 3(b)(i) punktas.

išskirti korepetitorių paslaugas ir teisėtą pagalbą³¹, t. y. neteisėta veika nelaikomas medžiagos, kuri yra viešai prieinama nemokamai arba yra prieinama bendrai skelbiamoje mokymo medžiagoje³². Akademinių sukčiavimo veikos yra tos, kurias neteisėtos paslaugos teikėjas turi atlikti kaip dalį studento kurso užduočių, arba tos, kurios reikalingos norint gauti tam tikrą kvalifikaciją³³. Nustačius neteisėtą veiką yra baudžiama bauda³⁴. Jeigu gynyba įrodo, kad laikydamasis deramo rūpestingumo principo akademiniu sukčiavimu kvalifikuojamų paslaugų teikėjas nežinojo ir negalėjo žinoti, kad studentas naudosis paslaugos teikėjo parengta medžiaga kaip savo arba kad suteikta pagalba nebuvo leidžiama³⁵. Tačiau to negalima įrodyti vien tik susitarimu, kad studentas nebūtinai turės pateikti studijų darbą³⁶. Akademiniams sukčiavimui galimai priskirtinos paslaugos reklama, net jei reklama rodoma ir kitiems asmenims, ne tik studentams, yra atskiras pažeidimas³⁷. Jei matoma, kad įregistruota bendrovė teikia šias paslaugas, o direktorius ar vadovas sutiko su šiais veiksmais, jie ir bus atsakingi³⁸.

Bet kokie tyrimai ir baudžiamasis persekiojimas yra policijos ir Karališkosios prokuratūros (*Crown Prosecution Service*) kompetencija, o ši institucija, palyginti su tokia alternatyva kaip specializuota švietimo priežiūros institucija, yra mažiau suinteresuota persekioti neteisėtai studijų darbus rengiančius subjektus, ypač atsižvelgiant į tai, kad nėra aiškos institucijos, kuri galėtų atlikti tyrimą. Net neoficialūs kreipimaisi dėl galimo sukčiavimo atvejų greičiausiai išliks reti, kadangi QAA yra atsisakiusi būti Anglijos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo institucija, nes negalėjo taikyti Anglijos žemesnių vertinimo ir skaidrumo standartų toliau likdama tarptautiniu mastu akredituota reguliavimo institucija. Kaip atsarginis variantas, šią funkciją šiuo metu atlieka Studentų tarnyba (*Office for Students*). Reklamos standartų tarnyba (*Advertising Standards Authority, ASA*) taip pat aktyviai tiria klaidinančius skelbimus, kuriuose teigiama, kad studentai gali pateikti įsigytus darbus kaip savo³⁹.

Yra manoma, kad Įgūdžių ir po 16 metų tęsiamą švietimo įstatymo nuostatos dėl neteisėtai studijų darbus rengiančių subjektų yra labiau simbolinė atgrasymo priemonė – jos buvo priimtos kaip papildomas saugiklis prie jau egzistuojančių universitetų ar kitų institucijų taikomų priemonių, skirtų akademinių sukčiavimo kontrolei. Didelio masto baudžiamasis persekiojimas atrodo mažai tikėtinas ir dėl to, kad užsienio paslaugų teikėjai nėra baudžiami⁴⁰.

Pagal minėtą įstatymą, studentai, už atlygį užsisakę darbus, nėra baudžiami. Vietoj to neteisėtos paslaugos gavėjai paprastai identifikuojami aukštojo mokslo įstaigų viduje naudojant *Turnitin* programinę įrangą, atliekančią lingvistinę analizę bei metaduomenų patikrą⁴¹. Pasekmės studentams yra akademinės ir drausminės, dažnai baigiasi pašalinimu iš aukštosios mokyklos arba laipsnio atėmimu⁴².

³¹ Gaumann; Veale, 2024, p. 282.

³² *Ten pat*, 4 dalies 1 skyriaus 26 straipsnio 4(b)(ii) punktas.

³³ *Ten pat*, 4 dalies 1 skyriaus 26 straipsnio 7(a–b) punktai.

³⁴ *Ten pat*, 4 dalies 1 skyriaus 27 straipsnio 2 punktas.

³⁵ *Ten pat*, 4 dalies 1 skyriaus 27 straipsnio 4 punktas.

³⁶ *Ten pat*, 4 dalies 1 skyriaus 27 straipsnio 5 punktas.

³⁷ *Ten pat*, 4 dalies 1 skyriaus 28 straipsnio 1 ir 2 punktai.

³⁸ Gaumann; Veale, 2024, p. 282.

³⁹ *Ten pat*, p. 298.

⁴⁰ *Ten pat*, p. 283.

⁴¹ Turnitin. *What is contract cheating? What does it have to do with academic integrity*, 2024-11-13:

<https://www.turnitin.com/blog/what-is-contract-cheating-what-does-it-have-to-do-with-academic-integrity>; The Quality Assurance Agency for Higher Education. *Contracting to Cheat in Higher Education: How to Address Essay Mills and Contract Cheating*, 3 leidimas, 2022-09-21, p. 27-28: <https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/guidance/contracting-to-cheat-in-higher-education-third-edition.pdf>

⁴² The London School of Economics and Political Science. *The crumbling façade: my experience working for an essay mill*, 2017-12-12: <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2017/12/12/the-crumbling-facade-my-experience-working-for-an-essay-mill/>; The University of Bath Students' Union. *Essay mills - What are they and why you should avoid them?* *Education Officer Blog*, 2021-05-12: https://www.thesubath.com/blogs/blog/education_officer_blog/2021/05/12/Essay-mills-What-are-they-and-why-you-should-avoid-them/

Kalbant apie reklamos draudimo poveikį, nuo 2018 m. QAA stengiasi uždrausti neteisėtai studijų darbus rengiantiems subjektams naudotis *Facebook*, *YouTube* ir *Google* paslaugomis arba reklamuotis per jas. QAA sėkmingai įtikino *PayPal*, kad šis parengtų planus pašalinti tokių paslaugų teikėjus iš savo svetainės⁴³. Todėl tarpininkai yra aiškiai skatinami vengti tokio turinio, nes jie tampa atsakingi, ypač jei žino apie tokio pobūdžio reklamą⁴⁴. Pažeidėjai dažnai bando apeiti įstatymus naudodami paslėptą reklamą ir reklamuodami „teisėtos akademinės pagalbos“, „korektūros“ ar „pavyzdinių esė“ paslaugas⁴⁵. Siekiant kovoti su šiuo reiškiniu, teisės aktuose naudojamas „protingo suvokimo“ (*reasonable perception*) kriterijus – paslauga yra neteisėta, jei ji apima visą arba dalį užduoties atlikimo taip, kad rezultatas „negalėtų būti pagrįstai laikomas atliktu paties studento“⁴⁶. Įstatyme aiškiai nurodyta, kad paslaugos teikėjas, siekdamas išvengti atsakomybės, negali remtis ir „pasislėpti“ savo paslaugų teikimo sąlygose esančiais atsakomybės apribojimais (*disclaimer*), kad teikiamos paslaugos niekada neturi būti pateikiamos kaip originalūs akademiniai darbai⁴⁷.

Siekiant sumažinti akademinio sukčiavimo mastą, labai svarbus ir aukštojo mokslo įstaigų vaidmuo – jos skatinamos dalytis informacija, taip pat naudoti *viva voce* (žodinius) egzaminus ir darbų gynimus⁴⁸, tokiu būdu siekiant surinkti įrodymus apie sukčiavimą ir pranešti valdžios institucijoms apie įtariamas nusikalstamas veikas.

Apibendrinant galima teigti, kad dabartinis teisinis reguliavimas Anglijoje ir Velse labiau skirtas nustatyti stambius komercinius paslaugų teikėjus, nepriklausomai nuo to, kaip jie save vadina, o atskiri asmenys (dažniausiai – studentai) paliekami svarstyti universitetų akademinės etikos ir drausmės komisijoms, o ne baudžiamojo teisingumo institucijoms.

Juodkalnija

2018 m. priimtas Akademinio integralumo įstatymas⁴⁹ reglamentuoja akademinio sąžiningumo principus, akademinio sąžiningumo pažeidimų formas ir prevencijos mechanizmus, siekiant išsaugoti ir gerinti aukštojo mokslo kokybę šalyje. Įstatymas akademinį integralumą apibrėžia kaip akademinį elgesį, grindžiamą sąžiningumu, objektyvumu, atvirumu, laisve studijose ir moksliniuose tyrimuose bei atsakomybe akademinėi bendruomenei ir visuomenei, o jo nuostatos taikomos dėstytojams, akademiniam personalui, studentams ir kitiems aukštąjį išsilavinimą turintiems asmenims. Pažymėtina, jog įstatyme akademinio sąžiningumo subjektai yra ne vien studentai, o visa akademinė bendruomenė, kurią, be studentų, sudaro ir specialiuoju įstatymu apibrėžtas akademinis personalas (2 straipsnis).

Įstatyme detaliosiai reglamentuojamas vienas akademinio integralumo pažeidimų – plagijavimas, apibrėžiamas kaip kito autoriaus kūrinio ar jo dalies, esminių mokslinių rezultatų, hipotezių, teorijų, metodų ar mokslinių tyrimų duomenų perėmimas nenurodant autoriaus arba kitos panašios veikos, pateikiant jas kaip autentišką savo darbą siekiant asmeninės naudos (10 straipsnis). Tačiau be plagijavimo įstatymas apima ir platesnį akademinio nesąžiningumo spektrą, neapsiribojantį vien teksto ar idėjų pasisavinimu.

Šios analitinės apžvalgos kontekstui itin reikšminga 12 straipsnyje įtvirtinta kita akademinio sąžiningumo pažeidimo forma – dovanota autorystė, apibrėžiama kaip seminarų, magistro, daktaro ir mokslinių baigiamųjų darbų bei kitų literatūros kūrinių pirkimas, taip pat kūrinių rašymas kito asmens vardu ir jo naudai, visiškai arba iš dalies. Ši nuostata, viena iš nedaugelio Europoje, išsiskiria tuo, kad

⁴³ The Quality Assurance Agency for Higher Education. *PayPal Says No to Essay Mills*. 2019-04-03: <https://www.qaa.ac.uk/news-events/news/paypal-says-no-to-essay-mills>

⁴⁴ Gaumann; Veale, 2024, p. 283.

⁴⁵ The Education Hub. *Essay mills are now illegal - Skills Minister calls on internet service platforms to crack down on advertising*, 2022-04-28: <https://educationhub.blog.gov.uk/2022/04/essay-mills-are-now-illegal-skills-minister-calls-on-internet-service-providers-to-crack-down-on-advertising/>; University of Liverpool. *UK Government ban on Essay Mills*, 2022-10-13: <https://news.liverpool.ac.uk/2022/10/13/uk-government-ban-on-essay-mills/>

⁴⁶ The Education Hub, 2022-04-28; Gaumann; Veale, 2024, p. 295.

⁴⁷ Gaumann; Veale, 2024, p. 302.

⁴⁸ The Quality Assurance Agency for Higher Education, 2022-09-21, p. 29.

⁴⁹ *Zakon o akademskom integritetu*: <https://www.gov.me/dokumenta/5825374f-0da5-41df-8d52-f9273d88a44b>

akademinio darbų pirkimas ir rengimas už kitą asmenį yra įvardijami įstatymo lygmeniu, o ne paliekami vien institucinių etikos taisyklių ar bendrųjų sąžiningumo principų reguliavimui. Šioje nuostatoje išskiriami du savarankiški pažeidimai – darbų pirkimas (atsakomybė tenka užsakovui – asmeniui, pateikiančiam darbą kaip savo) ir darbų rašymas kito asmens vardu (atsakomybė tenka vykdytojui – asmeniui, rengiančiam darbą už kitą). Pažymėtina, kad tretieji asmenys, nepriklausantys akademinei bendruomenei, į įstatymo taikymo ribas nepatenka.

Akademinių sąžiningumo pažeidimų nagrinėjimas patikėtas aukštųjų mokyklų Etikos taryboms (serb. *Etički odbor*), o esant tarptautiniam elementui – nacionaliniam Etikos komitetui (*Etički komitet*), nustatant procedūrinius terminus ir sprendimų apskundimo tvarką. O pagal įstatymo 10 straipsnio 2–3 dalis, darbas, dėl kurio nustatytas akademinių integralumo pažeidimas, laikomas negaliojančiu, taip pat visos pažymos, įvertinimai, titulai ir laipsniai, įgyti tokio darbo pagrindu.

Liuksemburgas

Akademinių sąžiningumo užtikrinimas Liuksemburge Europos kontekste išsiskiria dėl unikalios universiteto vietos nacionalinėje aukštojo mokslo struktūroje. Liuksemburgo universitetas yra vienintelė viešoji universitetinė institucija šalyje, įsteigta ir reguliuojama specialiu įstatymu⁵⁰. Taigi akademinių sukčiavimo prevencija ir sankcionavimas čia tampa ne tik atskiros institucijos vidaus klausimu, bet ir valstybės švietimo bei mokslo politikos patikimumo dalimi. Įstatyme dėl Liuksemburgo universiteto organizavimo⁵¹ nustatyta, jog bet kuris asmuo, registruotas Liuksemburgo universitete arba turintis leidimą lankyti jo paskaitas yra laikomas vartotoju (pranc. *usager*). Įstatymo 43 straipsnyje įtvirtintos vartotojams taikomos sankcijos, atskirai išskiriant sankcijų kategorijas, taikomas sukčiavimo, bandymo sukčiauti ar plagijavimo atvejais. Sankcijos apima modulio ar egzaminų sesijos testų grupės anuliavimą, taip pat draudimą iki penkerių metų laikotarpiui laikyti bet kokią egzaminą, kurio pagrindu suteikiamas universiteto išduodamas laipsnis, diplomas ar pažymėjimas. Nustačius sukčiavimo ar plagijavimo faktą, gali būti panaikintas ir jau suteiktas universiteto laipsnis, diplomas ar pažymėjimas. Šių sankcijų taikymas grindžiamas drausmine procedūra, nustatyta įstatymo 42 straipsnyje ir detalizuota universiteto vidaus teisės aktuose⁵². Drausminės procedūros inicijavimas ir jos vykdymas priskirti universiteto rektoriaus kompetencijai, o priimtų sprendimų apskundimas ir ginčų nagrinėjimas pavesti specialiai ginčų nagrinėjimo komisijai. Pažymėtina, jog toks reguliavimas sudaro prielaidas akademinį sukčiavimą kvalifikuoti remiantis faktiniu autorystės ir akademinių sąžiningumo pažeidimu, neatsižvelgiant į tai, kaip atitinkamos paslaugos ar priemonės yra įvardijamos, aprašomos ar reklamuojamos skaitmeninėje erdvėje. Kai pažymima oficialiame universiteto interneto puslapyje, akademinis sukčiavimas apima ir neautorizuoto rašytojo (angl. *ghost writer*) arba pokalbių roboto / dirbtinio intelekto sugeneruotą ar modifikuotą turinį⁵³.

Nyderlandai

Pagrindinis įstatymas, reglamentuojantis šalies aukštąjį mokslą, yra Aukštojo mokslo ir tyrimų įstatymas (nyd. *Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek*)⁵⁴ (toliau – WHW). WHW reglamentuoja tiek universitetų (*wetenschappelijk onderwijs*), tiek profesinio aukštojo mokslo (*hoger beroepsonderwijs*) sistemą, nustato reikalavimus studijų programų struktūrai, studijų krūviui, egzaminams ir baigiamojo (diplominio) darbo taisyklėms. Įstatymas taip pat apibrėžia studentų dalyvavimo sprendimų priėmimo tvarką, akademinio institucijų organizavimą ir

⁵⁰ Loi du 27 juin 2018 ayant pour objet l'organisation de l'Université du Luxembourg: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2018/06/27/a587/jo>

⁵¹ Ten pat.

⁵² Disciplinary procedure in cases of fraud and plagiarism: https://www.uni.lu/wp-content/uploads/sites/9/2025/03/VRA_Disciplinary-procedure-fraud-plagiarism_directive_v4_EN.pdf

⁵³ University of Luxembourg. Academic conduct: <https://www.uni.lu/en/education/academic-matters/academic-conduct/>

⁵⁴ Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005682/2025-01-01>

finansavimą, reglamentuoja aukštojo mokslo akreditaciją ir kokybės užtikrinimą per Nyderlandų ir Flandrijos akreditacijos organizaciją (NVAO)⁵⁵.

Akademinių sąžiningumo srityje svarbiausiu dokumentu laikytinas Nyderlandų elgesio kodeksas mokslinių tyimų integralumui⁵⁶ (angl. *Netherlands Code of Conduct for Research Integrity*). Tai nacionalinio lygmens gairių dokumentas, kurį parengė ir priėmė kelios pagrindinės Nyderlandų mokslo ir švietimo organizacijos, įskaitant *Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences* (KNAW)⁵⁷, *Netherlands Federation of University Medical Centres*⁵⁸ (NFU), *Netherlands Organisation for Scientific Research*⁵⁹ (NWO), *Associated Applied Research Institutes*⁶⁰ (TO2), *Netherlands Association of Universities of Applied Sciences*⁶¹ (VH) ir *Association of Universities in the Netherlands*⁶² (VSNU). Šis kodeksas įsigaliojo 2018 m. spalio 1 d. ir pakeitė ankstesnį 2004 m. elgesio kodeksą. Jis skirtas užtikrinti, kad moksliniai tyrimai Nyderlanduose būtų atliekami sąžiningai, skaidriai, nepriklausomai ir atsakingai, ir susideda iš penkių pagrindinių principų – sąžiningumo, atidumo, skaidrumo, nepriklausomumo ir atsakomybės – kurie išplėsti į 61 standartą, apibrėžiantį gero mokslinio darbo praktikas. Šie standartai apima visus tyrimo etapus: projektavimą, vykdymą, duomenų tvarkymą, rezultatų skelbimą ir vertinimą, taip pat institucijų pareigas užtikrinti tinkamą darbo aplinką ir elgesio taisyklių laikymąsi. Kodeksas taip pat aiškina, kaip turi būti sprendžiami galimi integralumo pažeidimai, įskaitant tyrimo nesąžiningumą, abejotinas praktikas ar smulkesnius trūkumus, ir suteikia institucijoms nustatytą laisvę priimti subalansuotus sprendimus dėl įtariamų pažeidimų⁶³.

Plagiavimas ir akademinis sukčiavimas daugiausiai reglamentuojamas universitetų vidaus taisyklėmis. Pastebėtina, kad daugelis Nyderlandų universitetų turi aiškiai suformuluotas taisykles dėl sukčiavimo, plagiatų ir akademinių elgesio pažeidimų. Antai, Roterdamo *Erasmus* universiteto vidaus tvarkos apraše nurodoma, kad sukčiavimas ir plagiatas yra rimti pažeidimai: sukčiavimas reiškia bet kokią elgesį, trukdantį objektyviai įvertinti studento žinias, o plagiatas yra kitų intelektualinės nuosavybės vagystė⁶⁴. Tvento universiteto taisyklėse apibrėžiamas akademinis nusižengimas kaip bet koks veiksmas ar bandymas įgyti neteisėną akademinę naudą sau arba suteikti neteisėną naudą ar žalą kitiems akademinei bendruomenės nariams. Taisyklėse „laisvas prisijungimas“ prie kitų atliktų akademinių darbų, leidžiant kitiems vartotojams juos kopijuoti, traktuojamas kaip sukčiavimas ir netinkamas elgesys⁶⁵.

Atlikus Nyderlandų teisinės bazės analizę, pastebėta, kad šalyje daugiausia reglamentuojamas studentų nesąžiningas elgesys, t. y., sukčiavimas, plagiatas, neleistinas bendradarbiavimas. Tuo tarpu sukčiavimo ar akademinių nusirašinėjimo *paslaugų teikėjų* pusė Nyderlandų teisinėje bazėje ir aukštojo mokslo politikoje nėra tiesiogiai reglamentuota. Šalies nacionalinėje teisėje nėra specifinių nuostatų, kurios padarytų sukčiavimo paslaugų teikimą neteisėtu.

Suomija

Suomijos teisinėje sistemoje akademinių rašymo paslaugų teikimas nėra traktuojamas kaip nusikalstama veika, kitaip tariant, rašinių, baigiamųjų darbų ar akademinių darbų pardavimas už

⁵⁵ De Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie: <https://www.nvao.net/en>

⁵⁶ Netherlands Code of Conduct for Research Integrity: <https://www.nwo.nl/en/netherlands-code-of-conduct-for-research-integrity>

⁵⁷ Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences: <https://www.knaw.nl/en>

⁵⁸ Netherlands Federation of University Medical Centres: <https://www.coara.org/signatories/netherlands-federation-of-university-medical-centres-nfu/>

⁵⁹ Netherlands Organisation for Scientific Research: <https://www.nwo.nl/en>

⁶⁰ Associated Applied Research Institutes: <https://www.to2-federatie.nl/>

⁶¹ Netherlands Association of Universities of Applied Sciences: <https://www.vereniginghogescholen.nl/english>

⁶² Association of Universities in the Netherlands: <https://www.bildungsserver.de/bisy.html?a=8782&spr=1>

⁶³ Netherlands Code of Conduct for Research Integrity: <https://www.nwo.nl/en/netherlands-code-of-conduct-for-research-integrity>

⁶⁴ Erasmus University Rotterdam: Cheating and plagiarism: <https://www.eur.nl/en/about-university/policy-and-regulations/regulations-and-guidelines/cheating-and-plagiarism>

⁶⁵ University of Twente: academic integrity and fraud: <https://www.utwente.nl/en/cs/rules/academic-integrity-fraud/>

atlygį automatiškai nelaikomas nusikaltimu. Akademiniis nesąžiningumas, įskaitant sutartinį sukčiavimą, paprastai sprendžiamas vidinės akademinės drausmės ir institucinių taisyklių lygiu, o ne kaip nusikaltimas pagal Suomijos baudžiamąjį kodeksą⁶⁶. Tai leidžia teigti, kad Suomijos atveju, kaip ir daugelio kitų Europos Sąjungos valstybių atveju, akademinio rašymo paslaugų *teikėjas* nėra tiesiogiai kriminalizuojamas, teisinę atsakomybę perkeliant pasalaugos *gavėjui*.

Kita vertus, subjektai, teikiantys rašinių rašymo ar sutartinio sukčiavimo paslaugas, nors ir galėdami veikti legaliai pagal verslo teisę, gali būti patraukti į atsakomybėn, jei jie įsitrauktų į kitus neteisėtus veiksmus, kaip antai sukčiavimas, klaidinanti rinkodara, autorinių teisių pažeidimai ar vartotojų apsaugos / informavimo pažeidimai. Kitaip tariant, akademinio rašymo paslaugų teikimas kaip toks iš esmės turi atitikti Vartotojų teisių apsaugos įstatymą⁶⁷, Konkurencijos įstatymą⁶⁸ ir kitą susijusią įstatyminę bazę.

Kaip ir kitose ES šalyse, aukštosios mokyklos yra pagrindiniai akademinį sąžiningumą užtikrinantys veikėjai, kurie vadovaujasi Suomijos mokslinių tyrimų sąžiningumo kodeksu⁶⁹. Antai Helsinkio universitete akademinio sukčiavimo sąvoka apima veiksmus, prieštaraujančius atsakingam akademiniam elgesiui, pavyzdžiui, draudžiamų pagalbinių priemonių naudojimą, draudžiamą bendradarbiavimą ar *ghost writer* (t. y. kito asmens atlikto darbo) naudojimą. Helsinkio universiteto vidaus tvarkos apraše aiškiai nurodoma, kad trečiųjų šalių pasitelkimas rašyti akademinis darbus yra laikomi sukčiavimu. Studentui, pripažįstančiam sukčiavimo faktą, gali būti įrašytas neigiamas įvertinimas už atitinkamą darbą ar egzaminą. Priklausomai nuo pažeidimo sunkumo ir / ar pakartotinių atvejų, gali būti taikomos papildomos priemonės, pavyzdžiui, kurso neišlaikymas ar drausminės priemonės pagal universiteto įstatus⁷⁰.

Aalto universitetas savo naujose, nuo 2025 sausio 1 d. įsigaliojusiose vidaus teisyklėse⁷¹ „nesąžiningą elgesį studijose“ traktuoja kaip bet kokią nesąžiningą elgesį, kuris klaidingai atspindi studento paties darbą ar kompetenciją. Tokie veiksmai kaip neleistas bendradarbiavimas ir kito asmens darbo naudojimas laikomi pažeidimu, – tai apima ir sutartinio sukčiavimo (angl. *contract cheating*) pobūdžio elgesį. Pastebėtina, kad nors Aalto universiteto vidaus tvarkos taisyklėse naudojamos platesnės formuluotės (pavyzdžiui, klaidingas pateikimas ir draudžiamų priemonių naudojimas), aiškiai nurodoma, kad pagalba kitam studentui sukčiauti yra pažeidimas, o tai apima ir *ghostwriting* ar panašią veiklą. Už nesąžiningą veiklą studijų metu numatomos nuobaudos, tokios kaip neigiamas vertinimas (neįskaityti), jei patvirtinamas pažeidimas. Sunkūs arba pakartotiniai pažeidimai gali lemti rašytinį įspėjimą arba nušalinimą nuo studijų pagal Universitetų įstatymą (iki vienerių metų)⁷².

Kaip dar vienas įdomus pavyzdys Suomijoje gali būti pateikiamas Hanken aukštosios ekonomikos mokyklos veiksmų planas prieš akademinį nesąžiningumą⁷³. Šis veiksmų planas išskirtinis tuo, kad jame minėtasis *ghostwriting* eksplicitiškai įvardinamas kaip viena iš akademinio nesąžiningumo formų, patenkančių į šios mokyklos akademinės etikos taisyklių taikymo sritį.

Apibendrinus Suomijos teisinę bazę pastebėtina, kad komercinis akademinis sukčiavimas, t. y. akademinio darbų pirkimas / pardavimas, jų rengimas už finansinį ar kitokį užmokestį šalyje nėra kriminalizuojamas. Tokio tipo paslaugos gali būti teikiamos, laikantis galiojančių konkurencijos, reklamos, vartotojų teisių apsaugos ir kitų įstatymų. Kita vertus, šalies aukštųjų mokyklų vidaus tvarkos taisyklės aiškiai nurodo, kad tokių darbų *naudojimas* studijų dalykų atsiskaitymuose,

⁶⁶ Rikoslaki: <https://www.finlex.fi/en/legislation/1889/39-001>

⁶⁷ Kuluttajansuojalaki, 38/1978: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1978/38>

⁶⁸ Kilpailulaki: <https://www.finlex.fi/en/legislation/2011/948>

⁶⁹ Finnish National Board on Research Integrity: Finnish Code of Conduct for Research Integrity: <https://tenk.fi/en/research-integrity-ri>

⁷⁰ University of Helsinki: <https://studies.helsinki.fi/instructions/article/what-cheating-and-plagiarism>

⁷¹ Aalto University Code of Academic Integrity in Studies: <https://www.aalto.fi/en/applications-instructions-and-guidelines/aalto-university-code-of-academic-integrity-in-studies-in-force-from-1-january-2025>

⁷² Yliopistolaki: <https://www.finlex.fi/en/legislation/translations/2009/eng/558>

⁷³ Hanken's action plan against academic dishonesty in study attainments: <https://www.hanken.fi/en/students/study-practicalities/study-regulations/action-plan-against-academic-dishonesty>

egzaminuose ir kt., jų pateikimas su klaidinančia autoryste yra konkretus akademinės etikos nusižengimas, užtraukiantis teisinės pasekmes. Tad Suomijos, kaip ir Nyderlandų atveju, atsakomybė už komercinį akademinį sukčiavimą pozicionuojama paslaugos pirkėjo / vartotojo pusei.

Švedija

Švedija neturi teisės aktų, kurie tiesiogiai reglamentuotų komercinį akademinį sukčiavimą, kai rašto darbas įsigijamas iš trečiųjų asmenų ir pateikiamas kaip savarankiškai parengtas. Atsakomybė už akademinį nesąžiningumą ir jo prevencija aukštajame moksle reguliuojamos per bendrąją aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų teisinę sistemą, atsakomybę perkeltiant paslaugos gavėjui, o ne teikėjui, diferencijuojant studentų drausminę atsakomybę ir mokslinių tyrimų pažeidimų nagrinėjimą.

Pagal vyriausybės patvirtintą Aukštojo mokslo potvarkį⁷⁴, papildantį Aukštojo mokslo įstatymą⁷⁵, aukštosios mokyklos pačios privalo tirti įtariamus nukrypimus nuo gerosios mokslinių tyrimų praktikos, išskyrus tuos atvejus, kurie patenka į specialiojo įstatymo⁷⁶ taikymo sritį (17 straipsnis). Šis potvarkis taip pat numato galimybę taikyti drausmines priemones studentams, kurie naudoja neleistinas priemones ar kitaip bando suklaidinti per egzaminus ar kitus studijų rezultatų vertinimo procesus (potvarkio 10 skyriaus 1 str. 1 p.). Tarp galimų drausminių priemonių – įspėjimas ir laikinas nušalinimas nuo studijų (šved. *avstängning*).

Pažymėtina, kad Aukštojo mokslo potvarkyje tiesiogiai nevartojamas terminas „sukčiavimas“ (angl. *cheating*). Vietoje jo naudojama abstrakti formuluotė „bandymas suklaidinti“ (*attempt to deceive*), kuri apima draudžiamų priemonių ar metodų naudojimą siekiant klaidinti vertinant studijų rezultatus. Dėl tokio abstraktaus reguliavimo konkrečios akademinio nesąžiningumo formos, įskaitant ir komercinį akademinį sukčiavimą, nėra detalizuojamos, o jų kvalifikavimas paliekamas aukštųjų mokyklų praktikai. Šių nuostatų taikymo ir aiškinimo priežiūrą vykdo Švedijos aukštojo mokslo institucijų priežiūros tarnyba – Universiteto kanclerio biuras (šved. *Universitetskanslersämbetet*, UKÄ), kuris veikia kaip nepriklausoma vyriausybės agentūra, pavaldi Švietimo ir mokslo ministerijai ir finansuojama iš valstybės biudžeto⁷⁷.

Atskirai reglamentuojami mokslinių tyrimų pažeidimai, įskaitant plagiatą doktorantūros studijose, kurie nuo 2020 m. nagrinėjami specialiojo Atsakomybės už gerąją mokslinių tyrimų praktiką ir mokslinių tyrimų pažeidimų nagrinėjimo įstatymo⁷⁸ pagrindu, taikant centralizuotą nacionalinę procedūrą. Šiuo teisiniu reguliavimu siekiama užtikrinti vienodą mokslinių tyrimų pažeidimų vertinimo praktiką ir aukštesnį teisinio tikrumo bei nepriklausomumo lygį, todėl tokių pažeidimų tyrimas ir kvalifikavimas nebepriklauso atskirų aukštųjų mokyklų diskrecijai ir nėra tapatinamas su studentų drausminių bylų nagrinėjimu pagal Aukštojo mokslo potvarkį. Pagal šio įstatymo 4 straipsnį, atsakomybė už gerosios mokslinių tyrimų praktikos laikymąsi savo tyrime tenka tyrėjui, o įtariamo netinkamo elgesio tyrimas yra pavestas nepriklausomai nacionalinei institucijai – Nacionalinei mokslinių tyrimų pažeidimų vertinimo tarybai (NPOF). Netinkamu elgesiu moksliniuose tyrimuose laikomas rimtas nukrypimas nuo gerosios mokslinių tyrimų praktikos, pasireiškiantis duomenų klastojimu, rezultatų iškraipymu ar plagijavimu, padarytas tyčia arba dėl didelio neatsargumo planuojant, vykdant ar pristatant mokslinių tyrimų rezultatus.

⁷⁴ *Högskoleförförordning (1993:100)*: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskoleforordning-1993100_sfs-1993-100/#K10

⁷⁵ *Högskolelag (1992:1434)*: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskolelag-19921434_sfs-1992-1434/

⁷⁶ *Lag (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning*: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2019504-om-ansvar-for-god-forskningssed-och_sfs-2019-504/

⁷⁷ *Sweden's Academic Landscape: Higher Education and Research Explained*: <https://www.uka.se/om-oss/nyheter/nyhetsartiklar/2025-11-26-ny-publikation-pa-engelska-om-hogre-utbildning-i-sverige>

⁷⁸ *Lag (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning*: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2019504-om-ansvar-for-god-forskningssed-och_sfs-2019-504/

Vokietija

Vokietijoje komercinio akademinio sukčiavimo praktika nėra įstatymiškai reglamentuota. Akademinių tekstų rengimas už atlygį (pavyzdžiui, esė, baigiamieji darbai) paprastai traktuojamas kaip įprasta paslaugų pirkimo sutartis pagal Vokietijos civilinį kodeksą⁷⁹ (vok. *Bürgerliches Gesetzbuch*, BGB) ir todėl laikomas teisėtu. Pavieniai šių paslaugų teikėjai ir agentūros gali būti samdomi rašytiniams darbams rengti, nepažeidžiant konkretaus įstatymo, draudžiančio teikti tokią paslaugą.

Neoficialiuose šaltiniuose minima, kad Frankfurto prie Maino aukštesnysis regioninis teismas (*OLG Frankfurt*) 2009 m. byloje yra konstatavęs, kad rašinių rašymas užsakant šią paslaugą savaime nėra neteisėtas ar neetiškas pagal Vokietijos civilinį kodeksą, net jei rašymas yra susijęs su akademiniiais tekstais⁸⁰. Paminėtina ir Dūseldorfo aukštesniojo regioninio teismo (*OLG Düsseldorf*) 2011 m. nagrinėta byla⁸¹. Šiame sprendime teismas pažymėjo, kad akademinių darbų kūrimas pagal sutartį gali būti laikomas teisiškai nepageidaujamu, jei darbas vėliau pristatomas kaip studento savarankiškas darbas, tačiau vien rašto darbų rašymo paslaugų teikimas savaime nėra draudžiamas veiksmas. Teisinė problema kyla iš švietimo ir mokslo institucijų egzaminus bei atsiskaitymus reglamentuojančių taisyklių, kurios reikalauja, kad darbai būtų pateikiami kaip paties studento savarankiškai atlikti.

Pastebėtina, kad Vokietijos universitetai kito asmens parašyto darbo pateikimą kaip savo traktuoja kaip akademinio elgesio pažeidimą – nors tokios paslaugos komercinis teikimas savaime nėra neteisėtas. Daugumos akademinių institucijų etikos taisyklėse aiškiai klasifikuota trečiųjų šalių pagalba rašant akademinius darbus ar sutartinis apgaudinėjimas kaip nesąžiningas elgesys, pažeidžiantis gerąją akademinę praktiką. Antai Passau universitete akademinio pažeidimo samprata apima klaidingą mokslinių tyrimų ar akademinių darbų atstovavimą⁸². Kelno universitetas savo mokslinių pažeidimų tyrimo reglamente aiškiai nurodo, kad kito asmens parašytų tekstų pateikimas kaip savo – vadinamasis *ghostwriting* – yra sąžiningo akademinio elgesio pažeidimas. Situacijos, kai paaiškėja tokie atvejai, sprendžiamos per oficialias vidaus tvarkos procedūras, kurių metu taikomos nustatytos sankcijos⁸³. Manheimo universiteto akademinio elgesio pažeidimų tvarkymo statutai taip pat klasifikuoja veiksmus, pažeidžiančius intelektualinę nuosavybę, – įskaitant neteisėtą autoriaus tapatybės pri(si)siskyrimą – kaip sunkų akademinės etikos pažeidimą. Šie universiteto statutai reglamentuoja tyrimus, komisijų procesus ir galimas sankcijas bei yra teisiškai privalomi šioje institucijoje⁸⁴.

Tad Vokietijos, kaip ir Suomijos bei Nyderlandų atvejais akademinių darbų pardavinėjimo paslauga savaime netraktuojama kaip nusikalstama veika, nebent ji pažeidžia šalyje galiojančius vartotojų teisių, komercinės konkurencijos, reklamos, sutarčių ar kitus įstatymus. Taip leidžia teigti pateikti teismų sprendimų pavyzdžiai keliose Vokietijos teismų bylose. Remiantis šiais precedenta, galima teigti, kad komercinis sukčiavimas neteisėtu tampa tik tuomet, kai tokio darbo pirkėjas tokio tipo darbą pateikia studijų procese klaidinančiai nurodydamas jo autorystę kaip savo. Būtent tai traktuojama kaip nesąžiningas akademinis elgesys, kuris yra baudžiamas pagal aukštųjų mokyklų

⁷⁹ *Bürgerliches Gesetzbuch*: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/

⁸⁰ *Oberlandesgericht Frankfurt: Urteil v. 01.09.2009 - Az.: 11 U 51/08*: <https://www.online-und-recht.de/urteile/ghostwriter-abrede-unter-unternehmenspartnern-nicht-sittenwidrig-oberlandesgericht-frankfurt-20090901/>

⁸¹ *Oberlandesgericht Düsseldorf, I-20 U 116/10*:

https://nrwe.justiz.nrw.de/olgs/duesseldorf/j2011/I_20_U_116_10urteil20110208.html

⁸² *University of Passau: Academic misconduct*: <https://www.uni-passau.de/en/research/good-research-practice/academic-misconduct>

⁸³ *University of Cologne: Regulations on the Investigation of Scientific Misconduct*: https://www.uni-koeln.de/sites/uni/images/Forschung/uni_im_profil/Werte/EN_GWP_O_Untersuchung_wiss_Fehlverhalten.pdf

⁸⁴ *Statutes of the University of Mannheim on Procedures for Handling Academic Misconduct*: https://www.uni-mannheim.de/media/Universitaet/Dokumente/Forschung/Handling_Academic_Misconduct.pdf

vidaus tvarkos taisyklės. Manytina, kad tai lemia, jog šalyje nėra atskiros komercinės akademinės sukčiavimo stebėčios ar ji koku nors būdu kontroliuojančios atskiros institucijos.

Paveikslas

Komercinis akademinis sukčiavimas: kaip jį reguliuoja Europa?

Bausmė paslaugų teikėjams

Austrija:
Baudos iki 60 000 €

Darbo rašymas kito asmens vardu laikomas administraciniu pažeidimu, baudžiamas piniginėmis bandomis.

Jungtinė Karalystė:
Kriminalizuotas paslaugų teikimas

2022 m. įstatymu uždraustas akademinis darbu rašymo paslaugų teikimas ir reklama.

Juodkalnija:
„Dovanota autorystė“ – įstatymo pažeidimas

Įstatymas draudžia darbų pirkimą ir rašymą kitam asmeniui visai akademinėi bendruomenei.

Atsakomybė studentams ir universitetams

Dauguma šalių neturi specialių įstatymų

Ispanija, Nyderlandai, Suomija, Švedija ir Vokietija pasikliauja universitetų vidaus taisyklėmis.

Ispanija:
Sankcijos – iki pašalinimo iš universiteto

Plagiatas ir sukčiavimas laikomi labai sunkiais pažeidimais, už kuriuos gresia pašalinimas.

Teisinė atsakomybė – paslaugos gavėjui

Paslaugos teikimas nėra neteisėtas, bet darbo pateikimas kaip savo – grubus akademinis nusižengimas.

NotebookLM

Šaltinis: parengta darbo autorių, naudojant „NotebookLM“ (DI) programą, remiantis šiame darbe pateikta informacija.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus

Patarėjas dr. Juozapas Labokas

tel. (0 5) 209 6175, el. p. juozapas.labokas@lrs.lt

Patarėja Elžbieta Radušytė-Lukminienė

tel. (0 5) 209 6188, el. p. elzbieta.radusyte@lrs.lt

Patarėja dr. Ligita Šarkutė

Tel. +370 6 525 8621, el. p. ligita.sarkute@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą. Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.
© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2026